

06. september 2013

O at være en høne ...

Af Peter Sandøe, professor i bioetik, Institut for Fødevare- og Ressourceøkonomi, Københavns Universitet

(Trykt 6. september 2013 i Weekendavisen)

Dyrevelfærd. I august stoppede dagligvarekæden Kvickly med at sælge buræg. Det er blevet udråbt som en sejr for dyrevelfærd, men det udsagn kan godt diskuteres.

BURHØNS har stået centralt i diskussionen om intensiv husdyrproduktion, siden den tog sin begyndelse i Storbritannien i midten af 1960'erne. Billedet af høner stuvet sammen i endeløse rækker af små bure, som igen er stablet oven på hinanden i adskillige etager, blev sindbilledet på den industrielle husdyrproduktion, hvor dyret er reduceret til en produktionsenhed. Dog skulle der gå årtier, inden man på europæisk plan gennem lovgivning begyndte at sikre bedre velfærd for de æglæggende høner.

I Danmark var hold af høner i bure dog faktisk forbudt helt frem til 1979. Dette forbud blev, så vidt jeg har kunnet finde ud af, til efter opfordring fra de store ægproducenter, som frygtede konkurrence fra småbønder, der med inspiration fra USA valgte at lave småskalaproduktion af æg fra høner i bure. Frem til slutningen af 1950'erne var Danmark storeksportør af æg, og på det tidspunkt anså man det for mere effektivt at holde høns i store flokke på et gulv af hønsenet.

Det viste sig dog, at systemet med at holde høner i bure var langt mere effektivt end de konkurrerende systemer. Så Danmark mistede sin rolle som ægeksporthør, og i en lang årrække var den danske ægproduktion for nedadgående for til sidst at stabilisere sig på et omfang, som knap svarer til, hvad hjemme markedet konsumerer.

Efter at Danmark kom ind i EU, var der en reel fare for, at importerede buræg helt skulle udkonkurrere den danske ægproduktion, og på den baggrund valgte man til sidst at lovliggøre burene. Dog blev de danske producenter pålagt nogle skrappe krav end konkurrenterne i resten af EU. Blandt andet skulle hver dansk burhøne have et areal svarende til en A4-side, mens man i resten af EU i henhold til regler fra 1988 kunne nøjes med trekvart A4-side per høne.

På baggrund af den offentlige diskussion af burhøns opstod der gradvist et marked for alternative æg. Foruden buræg er der såkaldte skrabeæg, produceret af høner, som går i store flokke indendørs og har adgang til redekasse og skrabeareal, og frilandsæg, hvor hønerne, som betegnelsen antyder, også har adgang til udearealer. Senere kom æg fra økologiske høner til, som blandt andet adskiller sig ved at have ekstra megen plads. I dag udgør disse alternative æg over halvdelen af de æg, som omsættes i detailhandelen i Danmark.

Inden for EU nåede man endelig i 1999 til enighed om med en passende overgangsordning at forbyde hold af høner i små bure. Baggrunden herfor var forskning i dyrevelfærd, som kunne pege på, at hønerne i de små bure ikke kunne få opfyldt en række vigtige adfærdsmæssige behov såsom at støvbane, lægge æg i en rede og sidde på en pind, når de skulle hvile. Samtidig fik hønerne alvorlige

sundhedsproblemer såsom skøre knogler, fordi de ikke kunne bevæge sig, og skader på fødderne på grund af, at de døgnet rundt skulle gå på et trådgulv.

FORSKNINGEN i dyrevelfærd havde dog samtidig vist, at der også er meget alvorlige velfærdsproblemer i de alternative systemer. Hønerne bliver her i langt højere grad end i burene ramt af problemer såsom fjer pilning og øget infektionspres, som betyder, at dødeligheden i disse systemer har været meget høj og fortsat, trods forbedringer, er mere end dobbelt så høj som i burene.

Mange af de otte-ti procent af hønerne, der dør i de alternative systemer, må for modes at gennemgå svære lidelser, inden de får fred. For eksempel dør rigtig mange høner af smerte fulde infektioner som følge af, at de bliver hakket af andre høner. En del høner oplever ligefrem at blive ædt levende, såkaldt kannibalisme. Samtidig synes det ikke at være i overensstemmelse med hønernes adfærds mæssige behov at skulle leve i så store flokke, som de gør i de alternative systemer.

I lyset af denne situation fandt forskere i Sverige og Storbritannien på at kombinere, hvad de anså for det bedste fra de to typer af systemer. Resultatet blev såkaldte berigede bure, hvor hønerne sammenlignet med de gamle bure har lidt mere plads (en A4 side + et postkort per høne), går i lidt større grupper, som muliggør større bevægelsesfrihed, og har adgang til redekasse, siddepind og et areal til støvbadning. Der er selvfølgelig tale om et kompromis i forhold til at sikre hønernes velfærd, da de stadig sidder i et bur med begrænsede bevægelsesmuligheder, men en række af velfærdsproblemerne i de gamle bure synes at være reduceret betydeligt.

EU valgte at tillade de berigede bure, og derfor måtte ægproducenterne anskaffe dem i stedet for de gamle bure, som i henhold til de nævnte EU-regler har været ulovlige siden 1. januar 2012. Nogle er meget utilfredse med, at det stadig er tilladt at holde høner i bure. Det gælder foreningen Dyrenes Beskyttelse, som har sat en kampagne i gang for at få forretningerne til at holde op med at sælge buræg. Det valgte dagligvarekæden Kvickly så at gøre fra 19. august i år.

ER det så en sejr for dyrevelfærden? Det tvivler jeg på. Helt principielt mener jeg, at det ikke kan være god dyrevelfærd at holde høns i bure, selv om de er berigede, men i forhold til de alternativer, der findes i dag, mener jeg, at man kan diskutere, om ikke de berigede bure udgør det mindste onde. Dette synspunkt støttes af et videnskabeligt studie fra Bristol University offentliggjort i 2011. I studiet, som er udført under ledelse af en af verdens førende forskere i fjerkræens velfærd, har man under produktionsforhold sammenlignet forskellige tegn på stress, antal knoglebrud, graden af fjerpilning og dødelighed. Forskerne når frem til den klare konklusion, at velfærden for hønerne i de berigede bure var bedre end for hønerne i de andre systemer.

Målet må selvfølgelig være at kunne producere æg i systemer, hvor hønerne går frit omkring og samtidig undgår de lidelsesvoldende problemer, som en stor del af hønerne i de mere frie systemer i dag lever med. Indtil det mål er nået, synes jeg, at man skal lade være med at hakke på producenterne af buræg.

Kilde: <https://ifro.ku.dk/debatindlaeg/2013/oatvaereenhoene/>